

Naročnina: Amerika \$1.50 celo leto, 75c polleta. Evropa \$2.00 celo leto, \$1 pol leta. Subscription Rates: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c half a year. Foreign countries \$2 a year, \$1 half a year.

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. THIS PAPER IS DEVOTED TO THE INTERESTS OF THE WORKING CLASS.

Štev. 16. (No. 16)

Chicago, Ill., 31. decembra 1907.

Leto II, I. II

Vabilo na naročbo.

Današnja številka 'Proletarca' je sedma številka drugega letnika; s prihodnjo številko začnemo tretji letnik.

V enem mesecu, odkar izhaja 'Proletarec' kot tednik, dokazalo je slovensko delavstvo, da je srelo za delavsko samoosvoboditev. Pokazalo je, da hoče svoj časopis. Oglasilo se je lepo število novih naročnikov; vkljub krizi in slabim časom pridobil je 'Proletarec' mnogo novih somišljenikov, novih prijateljev, novih moči.

Ali mi hočemo in moramo NADPREDJ! Armada zavednih proletarcev mora rasti z dnevom in 'Proletarec' mora prodati v sleherni stan slovenskega delavca v Ameriki.

Vsled tega vabimo danes ob koncu drugega letnika vse cenjene slovenske delavce na naročbo 'Proletarca'. Vabimo stare naročnike, da ponove svoje naročnino za prihodnje leto t. j. one, ki so bili naročeni še na mesecnik. Vabimo sodruga agitatorje, da podvoje agitatorično delo. Naročnina je majhna. Dolar in pol si lahko utrga vsak in za ta mali znesek ga bo obiskaval vsaki teden zvesti prijatelj 'Proletarec', kateri mu bo razkril marsikaj novega, marsikaj zanimivega, marsikaj koristnega in marsikaj resničnega, kar ne bodo stori drugi radikalni, kapitalistično-liberalni in klerikalni listi.

Pridite z naročnino, a ostalo izvršimo mi. Podprite list gmotno, a mi bomo skrbeli, da bo vedno dovolj municije v zalogi — za kapitaliste, tirane in druge izkoriščevalce delavskega razreda, t. j. da bo list dobro pisan, poln podanežnega, bičajnega in žgočega čtiva.

'Proletarec' je vaš, v vaših rokah je, torej glejte, da bodete ob koncu leta 1908 lahko ponosni na ta vaš list.

URED. IN UPRAV.

Ob novem letu.

Ob novem letu je običajno, da se ljudje zahvaljujejo za sprejete dobrote minolega leta in minolih dob.

Vsi ljudje se ne morajo zahvaliti, ker se nimajo za kaj. Vendar pa je mnogo ljudi, ki bi se morali zahvaliti — ali ne neskončni "božji previdnosti", pač pa ljudski neumnosti, ljudski dobrohotnosti, ki je po največ krivca, da posamezni "izvoljenci" uživajo vse udobnosti tega sveta. Ti izvoljenci so: cesarji, kralji, milijarderji, monopolisti, borzni špekulantje, in njih zvesti oprede — naši državniki, barantaji s pravico in pa nebeški agentje.

Vprav zadnja leta je pšenica za te bratce zorela dobro. Z borznimi sleparijami in drugimi izbornimi organiziranimi goljufijami se jim posrečilo oropati ljudstvo in napolniti si svoje požrešne malhe.

Vsled splošno škodljivega in hudodelskega postopanja teh znamenitih in velikih potepuhov in pridaničev imamo sedaj gospodarsko krizo, katere obsežnost se danes nihče ne pozna, dasi nje začetek že dobro občutijo — delavci, mali obrtniki in kmetje.

Majem ko se roparji trudijo, da bi svoj plen skrili v varnem skrivališču, pa meščanski političarji in njih zavezniki — nebeški agentje priporočajo ljudstvu: "Hvalite boga za sprejete dobrote v minolem letu; hvalite boga za blagodejno krščansko kulturo.

Proletarec — k.

V vseh cerkvah od Božiča, pa do novega leta se čujejo take priporočbe. In te priporočbe so za ljudstvo, ki od zore do mraka dela v tvornicah za današnje postavno priznane roparje, za ljudstvo, ki v nevarnosti za svoje življenje producira bogatstvo na morju in v groznih viharjih in pod in nad zemljo dela z umom in rokami.

Ali tako so priporočili ljudstvu od pančevke sem, v vseh cerkvah, moščojh, tempeljih in pagodah.

Z navadnimi frazami, s cenimi obljubami, ki imajo polno vrednosti le na drugem svetu, so še vedno stili uboge, tlačene in zatirane.

Komu se naj torej zahvalimo? Krščanskemu bogu, mar Jupitru, Alahu, Živi ali mar Merkurju, bogu tatov, sleparjev in goljufov? Zahvaliti se vendar moramo! Saj smo vendar ljudje. In kot ljudje se moramo komu zahvaliti ob koncem leta.

Mar se naj zahvalimo Jupitru, ki je dal po svojih čestitih umoriti na tisoče kristjanov, ki je po naukih avgurjev priznal, da so v nekdanji mogočni rimski državi bili gospodarje in sužnji? Ali naj hvalimo Alaha, ki je po naukih muzeinov priznal, da je potrebno, da se pomori in pokolje vse drugovernike?

Ali se naj morda zahvalimo krščanskemu bogu, ki po svojih agentih pripozna, da morajo biti na svetu siromaki in bogatini, in da je ta njegova volja? Ali se naj zahvalimo njemu?

Ali naj morda hvalimo kapitaliste, ki se reče o Julijih in sragah delavcev — proletarcev? Ne, tem se ne moremo zahvaliti! Pač se pa mi zahvalimo! Komu?

Svojemu očetu, ki je prvi kramljal ljubezno z detotom. Zahvalimo se materi, ki je dojenčka pritisnila ljubko na svoja prsa. Hvalimo prvega odkritorskega človeka, prvega zvestega prijatelja. Zahvalimo se onim, ki delajo na polju, v tvornicah, v rudu in premogokopih, ki pravažajo blago na železnih in po morju.

Zahvalimo se misleem, ki so nas učili, naj bistrimo svoj razum, da bomo spoznali, kaj je lepo na svetu. Zahvalimo se pesnikom in pisateljem, ki so našo dušo polnili z upom na boljše bodočnost. Zahvalimo se umetnikom, ki so na platno in v kamen vdahnili življenje.

Zahvalimo se učenjakom, naravoslovcem, fizikom, kemikom, zvezdologom itd., ki so nas učili spoznavati resniče.

Zahvalimo se inženirjem, delavcem in rokodolcem, ki so nam ustvarili stroje, železnice, parnike itd. in s tem odvzeli ljudem mnogo napornega dela.

Zahvalimo se ljudem za današnji napredek, ki so izdihnili na morišču, vislicah, krizu in gmadah ljudem, katere so trgale divje zveri v veselje mogotcem, ali ki so bili primorani izpiti fažo polno strupa, ker so učili golo resniče.

Od blizo in daleč

Fanatiki pri "Chicago Law & Order ligi", kateri zahtevajo, da se chikaški saluni ob nedeljah zapro, so minoli petek žalostno pogoreli. Gostilničar Thomas Chamales, katerega so fanatiki prvega vzeli na piko in tožili kot kriminalca je bil pred sodnikom Heapom od porotnikov oproščen. Stem je fanatični "Sunday Closing ligi" zadana grela klofuta, kajti z oprostitvijo Chamalesa so porotniki pristali, da se v Chicago smirajo tožiti opajne pijske vsah sedem dni v tednu.

30.000 družin, stanujočih v tujih hišah in plačujočih rento na istočni strani mesta New York se je združilo in zahtevalo od lastnikov hiš znižanje najemnine ali rente. Na čelu tega velikega gibanja ali "rentnega štrajka" stoji socialisti. Socialistična lokalna organizacija v New Yorku je javno povedala, da sedanji gospodarski položaj nikakor ne dovoljuje tako visoke rente za revni družine in brezposelne delavce. Ker pa lastniki hiš ne želijo samovoljno znižati rent je dolžnost rentarjev, da sami zahtevajo isto. Socialisti nameravajo še ta teden prirediti pomilno demonstracijo, katere se vdeležijo 20.000 rentarjev; med njimi bo največ žensk z devoj v naročju.

Čuje se, da bodo tudi chikaški rentarji posnemali one v New Yorku in začeli z "rentnim štrajkom". Take rentne revolte je bilo že davno treba.

Rev. W. A. Jones, presbiterijski pastor v Knoxville, Pa., noče novega zlatega denarja, kateri nima več napisa "In God we trust". Njegovi farani so mu dali v božični dar mošnjo s petimi novimi zlatniki po \$20, toda Rev. Jones je odklonil dar rekot: "Tega brezbožnega (!) denarja ne morem vzeti." Dosledno fanatični pastor mora gotovo imeti že precej rejeno bisago drugače bi se ne branil tega daru. Radovedni smo, bodo li odklonili nove "brezbožne" zlatnike tudi naši častiti slovenski duhovni gospodje.

Lastniki zlatokopov v Goldfieldu, Nev., z governorjem Sparkom na čelu se silno jezijo nad Rooseveltom, ker je odpoklicel zvezne čete iz štrajkarskega okraja. Lopovski kapitalisti in njih hlapev Spark se ne morejo načuditi, kako da so v Washington njih klie po vojastvu spoznali nepotrebnim. Njih želja je bila vendarle, streljati, moriti, klati mirne rudarje in pomesti s podružnice Western Federation of Miners — zdaj pa taka blamaža! Tirani so na mestu, da se srede.

V Petrogradu se je pričela 24. t. m. sodna obravnava proti 169 poslancem iz prve doma, kateri so podpisali v Viborgu znani manifest. Radi tega manifesta so obdolženi voležilaje. Med obdolženimi je tudi predsednik prve doma, Moromeev. Ako bodo spoznani krivim — kar je gotovo — testaj jih čaka zapor od enega do treh let in izguba delavljanskih pravic.

V Moskvi, Sebastopolju in Smolensku so carjevi hlapev zopet obsodili v smrt devet revolucionarjev.

Pod socializmom vam ne bo treba dajati eno četrtino vašega zaslužka za rento, kjer stanujete. Kajti delo in hiša bode tudi vaša lastnina.

SODRUG PETTIBONE PRED SODIŠČEM.

Drugi del drame v Boise, Idaho, bode končal kmalu! Obtožna obravnava proti Juriju Pettibonu se je zaključila in njegov zagovornik Clarence Darrow, ki je zagovarjal tudi sodr. Haywooda, je pričel s svojim govorom. Že dva tedna se vrši obravnava, ali vzle temu se ni državnemu pravdniku posrečilo dokazati najmanjši dokaz resnice, da je Pettibone sodeloval pri umoru eks gubernatorja Steunberga. Edina priča proti Pettibonu je bil morilec Orchard. Orchard in zopet Orchard. Človek mora obudovati pogum tožitelja — državnega pravdnika, ako si domišljuje, da bodo porotniki obsodili Pettibona vsled izpovedi lopova Orcharda. Ako bi porotniki res izrekli obsodbo, tedaj bi porotniki bili kakšni idiotje ali pa golo orožje kapitalistov.

Sodnik Wood je dejal, da se ne gre tožiti za dokaz, da je Pettibone sodeloval pri umoru, ampak da se gre za dokaz, da je bila velika zarotniška družba. Gre se torej, če porotniki res vjerjamejo v zarotniško teorijo. Ako preredetamo vse kar se je izpovedalo pri obravnavi, tedaj zaključujemo, da se je ponesešill dokaz, da je kdaj obstal v organizaciji rudarjev zarotniški krožek.

Seve, Pinkertonski lepov McParland je tožitelj ti obtožnivi igral glavno ulogo. Dva tedna je bil odsoten iz Boise, ne da bi se posrečilo zagovorniku doznati, kje se je klatil ta znameniti pinkertonski potepuh. Nakrat je pa nastopil kot priča soproga hudodelca Orcharda. Iz tega se pa sklepa, da je ta pinkertonski lump bil zopet duševni vodja obtožbe. Nastop soproge Orcharda kot priča, ki je v obravnavi Haywood igrala žalostno ulogo — prvi je izpovedala dovoljno za Haywooda, drugič pa za državnega pravdnika — je obudilo največje presenečenje v obravnavi Pettibone. Nihče bi ne bil verjel, da bo ženska, ki je še pred 5 mesece govorela in izpovedala gorostasne stvari proti svojemu možu, sedaj nastopila kot priča.

Pred tremi meseci jo je uprašal zagovornik, če misli nastopiti kot priča v obravnavi Pettibone. Ida Orchard je takrat odgovorila, da ne bo pričala za nobeno stranjo.

Kako se je začel Nugent, ki je imel zaslišati olajševalne pričbe, ko je zvedel, da je soproga Orcharda prišla v spremstvu znamenitega pinkertonskega eiganca McParlanda v Boise.

Seve ni bilo to korektno, ali celo se zveni v naši "slavni" in veliki republiki za korektnost, če se gre za interes kapitalistov. Nihče!

McParland je šel po soprogo morilca Orcharda v Cripple Creek, odkoder jo je peljal direktno v ječo svojemu "zastvovalnemu" soprogu. Tam je zakonska dvojica kramljala skoro eno uro.

Ko je kasneje bila soproga zaslišana kot priča, ni vodela povedati drugega, kot da je potrdila izpoved svojega "uzornega" soproga. Ali še tega ni mogla zvesti v posameznih točkah, ampak dala je v splošnem dobro uravstveno sprčovalo svojemu soprogu.

Priče zatožbe so žalostno pogoreli! Porotnikom ne preostaje drugega kot spoznati Pettibona nedolžnim. Ako bi bil njih izrek nasproten, potem so prikrnjeni ali pa podkupljeni.

IZBERI SI!

Republikanska in demokratska stranka je za kapitalizem; kapitalizem je za privatno lastnino; privatna lastnina je za mezdno sužnost in mezlna sužnost je za budo, krizo in prostitucijo.

Socialistična stranka je za socializem; socializem je za skupno lastnino; skupna lastnina je za gospodarsko svobodo in gospodarska svoboda je za bratski mir, vsegradnost in napredek.

Kam bo zdaj tvoja pot, delavec? Kaj si boš izbral?

Iz kapitalističnega morišča. Žalostni so bili letošnji prazniki za prebivalce mesteca Jacobs Creek, Pa., kjer je pred malo dnovi smrt pokosila 228 premogarjev. Skoro je ni hiše, kjer bi ne manjkalo enega ali dva moška, kjer bi ne bilo žrtve strašne katastrofe.

Iz spoštovanja do božičnega dne, ni bilo 25. dec. nobenega pogreba, dasi so mrtnišnice in pogrebniški prostori polni mrtevcev. Do zadnjega četrtka so prinesli na površje 79 trupel. Trupla so v večini tako raztrgana in razmetana v kose, da mnogih nesrečnikov ni mogoče spoznati.

Velike množice ljudstva so obiskovale Darr premogokop ves božični dan. Poleg domačinov, ki pogrešajo svojih dragih, bilo je največ ljudi iz bližnjih krajev, kateri simpatizirajo z družinami padlih premogarjev.

Veliki ljudski shod,

sklican po Haywood-Moyer-Pettibone obrambni konferenci.

Chikaška Haywood-Moyer-Pettibone obrambna konferenca sklicuje ljudski shod v veliki dvorani Oriental posopja, 122 La Salle st., blizo Madison st., za v nedeljo dne 5. januarja 1908 ob 3 uri popoldne. Shod se vrši v prid našega brata George A. Pettiboneja, proti kteremu se je zdaj vrši obravnava v Boise, Idaho, na podlagi izmišljenih obdolžitev agentov zloglasnih Western Mine Owners, katerih edini namen je razdreti Western Federation of Miners s tem, da obesijo njene uradnike, dasi so nedolžni predbacivanega jim zločina.

Poleg tega shoda v Oriental Buildingu, vršita se še dva druga ljudska shoda v isti namen. Eden se vrši v Kensington Turner Hall, 2503—5 Kensington ave., en block istočno od Michigan Ave., med 115 in 116 ulicama, Kensington, Ill., v četrtek dne 8. jan. 1908 ob 8 uri zvečer. Vsi delavci v in bližini tega mesta so povabljeni, da se ga vdeležijo.

Drugi tak shod se vrši pa v Grand Crossing Turner Hall, 75th st. in Dobson ave., Grand Crossing, Ill., v nedeljo dne 12. jan. 1908 ob 2.30 popoldne. Delavci, ki žive v tej okolici, se vabijo na ta shod.

Mother Jones, dobro znana in neumnorna delavska agitatorica, ljubljena in spoštovana od zavodnih delavcev, za katerih dobrobit je posvetila vse svoje delovanje, bode glavni govornik na vseh teh shodih. Ostale govornike pričajmo na tem mestu, kakor hitro se nam javijo njih imena.

Vstopnina je prosta k vsem tem shodom; vsi ste dobrodošli. Vsak delavec naj se zave, da je njegova dolžnost, prisostvovati tem shodom in s svojo navzočnostjo demonstrirati proti lastnikom rudnikov na Zapadu ter tako zabraniti, da se obsodijo nedolžni mošje. Odbor.

Delo in delavci.

Iz države Oregon.

(Izvirno poročilo "Proletarca"). Ob pacifičnem obrežju na Zapadu postopa na tisoče delavcev; samo v Portland, Oreg., je bilo za časa finančne krize 10.000 delavcev brez posla, kateri bi bili radi delali za vsak denar. Willamete Pulp & Paper Co., in Crown Columbia Paper Co., v Oregon City, Oreg., kjer je uslužbenih tudi več Slovencev, sta svojemu delavcem znižali plačo od 10 do 25 odstotkov.

Znižanje plače je pri sedanji draginji naravnost skandal. Izgovor, da se papir težko odha, je ničen, kajti ravno ob času krize so spravila še več papirja za časopise v promet. No, saj se poznamo. Kapitalisti so povsod jednaki bratci; najprej zbornajo kolikor mogoče veliko ljudi v en kraj, da se jim ni bati štrajka, makar delavca za vsako malenkost — tudi če jeden narobe kline — brenejo z dela. In to delajo brez vse skrbi, kajti o kakšni organizaciji mozemskih delavcev v Oregon City se govora ni. Z ubogo delavsko paro se sme delati kot svinja z mehom. Dočim razni Rockefellerji, Harrimanji in Morganji sami ne vedo, koliko milijonov imajo, bori se na drugi strani milijone delavcev, da vjamajo kosček kruha. Čas je, da tudi slovenskim delavcem enkrat pade mrsna razoč.

"Božične počitnice". Ogromno število tvornice je ustavilo delo minoli teden in poslalo delavce domov z naročilom, da se vrnejo prve dni januarja.

Na ta način je "praznovalo" v Gardner, Mass., 4300 delavcev; v Spenceer, Mass., 1200 delavcev; v Jackson, Tenn., 275 delavcev, v istem mestu je za nedoločen čas odslovljenih 75 mož. V Union Pacific delavnicah v Grand Island, Omaha, "praznuje" 2300 mož. The Illinois Steel Co. v Jolietu, Ill., je zaprla svoje tvornice čez praznike v izgovorom, da je treba "popraviti" mnoge stroje in druge stvari. Družba naznanja, da se tvornice spet odpro 2. jan., kar pa mnogi dvomijo.

Odpuscanje delavcev. V Rochester, N. Y., je iz več tvornic odpuščenih 500 mizarjev. V Mt. Pleasant, Tenn., je odpuščenih do 3000 delavcev.

Štrajki. Štrajk salitrokopačev v republiki Čilje je dal kapitalistom povod, da pokažejo svoje junaštvo — z bajoneti in svinčenkami. V mestu Lique se napadla vojaške čete štrajkarje, kateri so se sešli v velikih množicah na ulici in poslušali svoje govornike. Počilo je več salv. Napadeni ru-

delavci, sužnji kapitala! Zdaj je čas, da revolucionirate svoje misli.

Kapitalisti sami kujejo orožje, katero jim ho poročalo vratova.

Kriza je dobra šola za delavce.

Podpirajte socialistično časopisje. Citajte "Proletarca"! Priporočajte hrvatskim tovarišem "Radniško Stražo"! Socializem ho vzel vaše otroke-delavce iz tvornice in jih poslal v šole.

darji so se postavili krvnim psom v bran in odgovorili s kamenjem in strelji iz revolverjev. Večje število ranjenih je na obeh straneh.

20.000 ručarjev je sedaj že na štrajku.

Vslužbeni dveh velikih telegrafskih družb v Združenih državah pripravljajo novi štrajk. Commercial Telegrapher's Union of Amerika dela odprto in tajno nove priprave za veliko delavsko bitko. Ik se ima začeti enkrat polti. Organizatorji so na delu in imajo dobre vspehe; telegrafisti se zgrinjajo v unije, odpro in tajno. Nekateri voditelji so mnenja, da bodo unija proglasila štrajk najbrž na prihodnji glavni konvenciji, ki se začne 16. jun. 1908 v Milwaukee, Wis., in sicer ravno ob času republikanske nacionalne konvencije, ko bo imel sloherni telegrafski urad največ posla. Zadoji štrajk je bil za telegrafiste dobra šola, vsled tega bodo operatorji zdaj vse drugače pripravili za prihodnji boj.

Telegrafske družbe postopajo po zadnjem štrajku jako krivično. Mnogo starih operatorjev je odslovljenih in plače so splošno znižane. Operatorji z \$80 mesečne plače dobe zdaj v večini od \$70 do \$75.

Pogajanja med premogarji in operatorji.

Lastniki premogokopov v Illinoisu in zastopniki organiziranih premogarjev se smidejo dne 2. jan. v Chicago. Namen sestanka je nova delavska pogodba med illinoškimi premogarji in delodajalci. Kakor se čuje, bodo premogarji zahtevali 10% zvišanja plače. Operatorji so pa mnenja, da gospodarski položaj je za znižanje plač, ne pa zvišanje. Nadalje bodo zahtevali lastniki premoga, da se odpravi sedanji sistem rudarjenja itd.

Vse pogodbe med lastniki premogokopov in premogarji v Illinoisu, Indiani, Ohio in zapadni Pennsylvaniji, potečejo s 1. aprilom 1908.

Položaj v Seattle, Wash. Brezposelni delavci v Seattle, kateri brojijo do 10.000 mož, so izdali na kapitaliste petiioje v štirih jezikih — v angleškem, nemškem, poljskem in švedskem — ki se glasi:

Mi podpisani mezni delavci, vrženi iz dela brez naše krivde, zahtevamo od kapitalistov v tem mestu in vlada, ktera je odgovorna za sedanjo krizo, takojšnje začetje mestnega javnega dela, da se omaji beda in pomanjkanje v delavskih slojih sredi očite vsegradnost.

Petiioje je podpisalo na tisoče delavcev.

Delavci, sužnji kapitala! Zdaj je čas, da revolucionirate svoje misli.

Kapitalisti sami kujejo orožje, katero jim ho poročalo vratova.

Kriza je dobra šola za delavce. SODRUGI, ZAPOMNITE SI: NAŠE NAJBOLJE OROŽJE PROTI KAPITALIZMU, JE SOCIALISTIČNO ČASOPISJE. IN "PROLETAREC" JE JEDEN TEH.

"PROLETAREC."

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA. IZHAJA VSAKI TOREK. Lastnik in urednik: Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

PROLETARIAN

PUBLISHED EVERY TUESDAY, by South Slavic Workmen's Publishing Company, Chicago, Ill.

Subscription rates: United States and Canada, \$1.50 a year...

NOVOLETNE MISLI

Delavci, skrbite, da boste imeli res srečno novo leto!

Sreča in blagostanje novega leta je odvisna od delavcev samih.

Armada proletarska, ustani! Zdrobi okove, osvobodi si roke in vrzi kapitalizem ob tla!

Rockefellerji, Morgani, Harrimani, Armstrongi in druga taka sodrga bo spet srečna in zadovoljna v novem letu...

Kaj nam je dobrega storil kapitalizem v ravnokar zaključnem letu? Ali je morda znižanje plač, deseturno delo, velenorija rudarjev...

Vsebarantači z delavčevimi žulji in kapitalisti s staro leto zaključili s zlonosno ekonomsko krizo...

DELAVCI!

Denar ni zgubljen. Kupite "stock" Jugoslovanske Delavske Tiskovne Družbe in postanite lastniki edinega slovenskega delavskega tednika v Ameriki.

Delavnica stane \$10. Plača se lahko v dveh obrokih po \$5. Pišite za pojasnila.

Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba

587 So. Center Ave. Chicago, Ill.

rijat bo pošteno plačal kapitalizmu svoj dolg...

Kaj nas čaka v novem letu? Ali bo boljše ali slabše? Marsikateri delavec bi bil rad na jasnem; marsikateri bi rad vedel, kaj mu bo prineslo to leto.

Eno je gotovo: tako bo, kakor bomo sami hoteli, mi delavci, mi proletarci.

Ako ljubimo svobodo v gmotnem oziru, ako hrepenimo po pravični razdelitvi dela in izdelkov; če nečemo več biti izkoriščani, tlačeni, zatirani, izžemani in meddani sužnji dela in plačodajalcev, tedaj bomo vstali vsi, ki produciramo za profit, ter pometli ta vrazji kapitalistični sistem raz površje.

Delavci, ravno v tem letu, v letu 1908, ktereja nastopimo jutri, lahko pokažemo, hočemo-li se osvoboditi, ali ostati topi sužnji kapitalističnih tiranov! Treba nam bo prijeti za naše orožje. Šli homo v boj — z glasovnicami, ktere bodo odločile prihodnjo jesen, ali naj v Washingtonu še sede zastopniki milijonarjev, ali naj pa pridejo zastopniki proletarcev. Na ta boj se moramo pripravljati. Delavci tvorimo ogromno večino volilcev; to je prilika resnica. In ako vsak delavec glasuje za svoj razred, za socialistično stranko, ktera reprezentira njegov razred, tedaj bo dosel kar je hotel. Stornite tako in ob koncu leta 1908 bomo proletarci, gledali v svetlejšo bodočnost, kakor pa gledamo danes.

Srečno in veselo leto odnoso srečno dobo nam zamora prinesli le socializem.

BODOČNOST ČLOVEŠTVA.

Že davno je znano, da je v zemlji samo niska množina premoga, ki se mora prejaljšje izčrpati. Premog ne raste v zemlji in priti mora dan, ko bo ves izkopan, pa ga ne bo nič več v jamah. Danes si še mislijo ne meremo, kako grozna katastrofa bi s tem zadela človeštvo. Skoraj vse naše življenje, ki temelji na industriji, je odvisno od premoga. Kako naj si predstavimo naš svet tistega dne, ko bi se moralo ustaviti ogromno število tovarn, parnilov, plinar in itd., ko bi se ustavile železnice, ko se ne bi več mogli voziti parobrodji? In to bi se moralo zgoditi, ako bi danes zmanjkalo premoga. Kako pa v bodočnosti?

Pred kratkim je imel profesor Edgar L. Larkin, ki deluje na zvezdarni na Mount Love, znamenito predavanje v San Francisku. Dejal je približno to: "Na podlagi statističnih računov je gotovo, da se izčrpajo tekem sto do sto in dvajset let vsi zakladi premoga na zemlji. Če se tekom tega časa ne posreči našim nečujnikom, dobiti nov vir toplote, bi moral tedaj velik del človeštva zmrznuti, vsi bi pa izgubili največji del sedanje kulture, ki počiva na porabi premoga. Edino sredstvo zoper tako nevarnost je to, da se povzignje vse človeštvo na višjo duševno stopnjo, kajti če pride omika tudi med široke ljudske sloje, je gotovo, da se ne bodo ženili in zagnidali pojavljali tako resko, kakor doslej. Ustvariti je torej treba take razmere, iz katerih se porode Tesle in Edisoni, sicer postanejo ogromni kraji pusti in človeštvo se oropa tretjine za bivanje primernege zemeljskega površja. Zato je treba izpremeniti cerkve, v katerih se porabi toliko časa z brezkoristnimi stvarmi, v znanstvenih zavode, v katerih se pouči ljudi o prirodnih zakonih ter se jih privede k samostalnemu razmišljanju o naravoslovnih rečeh. Motivnik bodočega človeka mora postati prirodoslovna učna knjiga..."

Vidi se, da misli amerišanski učenjak stvarno. Ako bi začelo ljudstvo vsled pomanjkanja kurjave zmrzavati in propadati, ne bi vera rešila ne človeštva, ne sebe. Zatorej je znanost bolj važna nego cerkev.

Ampak tam, kamor pride profesor Larkin, se človeštvo še ne bi smelo ustaviti. Če hočemo vsem ljudem odpreti pot do znanosti in spraviti vse danš skrivne talente na dan, mora pasti kapitalizem, ki izpreminja osem desetih človeštva v tovarno živino. Duševni darovi, ki so danes zakopani, se bodo le tedaj lahko razvili, če se reši vse človeštvo sedanjega materialnega suženjstva. Duševna svoboda ni brez gospodarske. Da se porode človeštvu Tesle in Edisoni v zadostnem številu, se mora uresničiti socializem.

"Rdeči Prapor".

DOPISI.

Seattle, Wash., 18. dec. 1907.—Sodrug proletarec, ako iščeš dela in nočeš biti aretiran, ne hodi v Seattle, Wash. Če se pa ravnaš po farskem nasvetu: moli in delaš, — torej če kaj ali nič ne zasluziš, samo da imaš delo, hrano in prenočišče, potem pa le pridi v Seattle. Delo boš dobil še preden se zaveš, da si v Seattle.

Delo ti preskrbi tukajšnji policijski načelnik Wapensteen, ali kakor ga nazivajo socialisti, "Wappy" in tudi "seattiski ear št. 2". On ima vedno nad sto izvrstnih loveev na delu, ki mu love delavce za "chaingang" ("skupina vklepanih" ali "delavci z verigami").

V Seattle je dovolj dela. Mesto se čudovito hitro širi. Ker je pa svet valovit, treba je za podlago novih ulic in hiš zravnati hribe in doline. In to delo opravlja "chaingang". Župan v Seattle, Moore ali "No-more" in tudi "seattiski ear št. 1", kteri je bil pred enim in trideset leti izvoljen s 15mi glasovi večino, je pa "apostol" za Municipal Ownership (ljudska lastnina). On pa Wappy sta mnenja, da delavcem pri "chaingangu", kteri zravnava valovita tla kot "ljudsko lastnino", in treba — nobene plače. Delati morajo zastoj. Da pa pride župan do denarja, s kterim preživi vklepane delavce in plača njih lovee, za to pa ni prav nič v zadržeh. Ako ne dobi zadosti od prijatih ljudi za "chaingang", ktere so najprej oropa do zadnjega centa, potem še obdači prostitutke po \$60 od glave na leto.

Nekoč sem čital, da so v dvanajstih dneh vklepali ljudi v verige, kakor vklepa kmet živino, in jih vklepane gonili na delo. Toda temu se ni čuditi, kajti godilo se je to v davnih temnih dneh suženosti in nasilja. Ampak danes živimo v dobi civilizacije in zato bi človek zlepa ne vrjel, ko bi ne videl, da se še danes — vklepa ljudi v verige, kakor nevarne pse. Ko bi mi bil kedro to povedal pred leti, ko še nisem tega na svoje lastne oči videl, bi pač tega ne bil vrjel tudi najboljšemu prijatelju; a je vendar gola in žalostna resnica.

Nad sto korakov dalje na okrog po ulicah v Seattle se sliši ročljanje verig, ko koraka "chaingang" na delo. Na tisoče oseb gleda nesrečne vklepane ljudi — gleda jih zaničljivo. Da, zaničljivo; mesčanom so ti širokmaki sami hudobeli. Koliko trpe ti nesrečniki, vkovani v železje, ktero se jim zajda v meso do kosti, kadar se gibljejo, korakajo in delajo, to ve le tisti, ki so skusi. Po dokončanem delu jih pa vržejo utrujene in premočene od dežja — v Seattle pozimi navadno zmrzno dožuje — v temo, snoradljivo in okuženo ječo, kjer ni nobene postelje, ampak le mokra kamenita tla in ozka klop za njih počitek.

Kdo pa so ti nesrečniki? Brezposelni delavci in navadni ljudje, ktere se za vsako ničevrsko malenkost, s ktero so se pregrešili proti "mestnim odredbam", obsodi na visoke domarne kazni. Ker ne morejo plačati, morajo k "chaingangu". V največji nevarnosti so delavci brez dela in denarja ter novorošci, ki se nahajajo v istem položaju. Na take strastno prežijo Wapensteinovi lovei in da imajo vedno dober plen, dokazuje to policijski voz, kteri je vedno na cesti — z novimi žrtvami za "chaingang". Večkrat se je že pripetilo, da so zaslišali lovei tuje delavce brez denarja in strohe, ko so premočeni v železniškem vozu. Za vsak tak "zločin" se jih je obsodilo na \$25 kazni ali pa na trideset dni k "chaingangu". Kdor ni bil zmo-

žen za delo, se ga je pognalo iz mesta. Da je tem večji plen za "chaingang", odpravil je župan Moore ves free lunch iz saloonov in iste ukazal zapreti vsak dan točno o polnoči, tako da kak revent brezposelnih ne more nikjer dobiti prostega grizljaja.

Nesrečne žrtve "chainganga" se ne smilijo nikomur — razen socialistov. Socialisti so edini ljudje, kteri skušajo temu barbarskemu početju v Seattle storiti konec. Župan Moore in Wappy to dobro vesta, zato pa tudi preganjata socialiste, koder morata. Svobode govora na ulicah je deležen vsak politik, vsak verski fanatik, vsaka stranka — le socialisti ne. Socialiste, kteri skušajo na ulicah odprto povedati, da je dolžnost vsakega proletarca, delovati na to, da se sramoten plod kapitalizma, chaingang, odpravi, aretirajo namah in zapro v ječo. To se je ponovilo že nestokrat. Ampak socialisti se n. b. boje policajev, ječ niti tiranskega župana. Na mesto vsakega aretiranege sodruga stopi nova moč, bodisi moški ali ženska, in to s v vrši tako dolgo, dokler je kaj socialistov v isti gruči. Čim bolj jih zapirajo, tem več se jih pojavljajo; in vsi so govorniki. Župana nabolj jezi, ker ga socialisti nočejo prostiti dovoljenja za poulčne govore. Ko bi ga socialisti prosili za dovoljenje, tedaj bi jim morda dovolil kako temno ulico, toda oni tega ne bodo nikdar storili. Dovoljenja prosijo le lažni socialisti, kakor je n. pr. W. T. Mills, ki klečaplazi pred kapitalisti.

Proletarec, ali boš še v nadalje glasoval za te kapitalistične krvošese? Ali ni že čas, da se obravna z njimi jedno za vselji? Zakaj jim izročamo ključne od zitanje, ktere smo mi zgradili in napolnili s žitom? Zakaj dajemo kapitalistom blago, kterege smo mi izdelali? Ladije in železnice, ktere smo mi zgradili? Ali morda zato, da se nas, potem ko smo delali tako pridno in producirali čez mero, — vklepe v verige in vrže v temno ječo na kamnita tla? Proletarec, ali poznaš vredstva? Posluži se jih!

Ivan Solar. Pripis. — Misli sem ravno odposlati ta dopis, ko se je pripetil najnovejši kriminalni atentat hotentota župana nad socialisti, ki je pa dosegel rekord njegove tiranije: V ponedeljek zvečer 16. t. m. je bilo aretiranih 40 govornikov na poulčnem shodu, kterege so priredili socialisti. Shod se je vršil popolnoma mirno in to na ulici, kjer ni zvečer nobenega prometa. Policaji so potrebovali tri ure, preden so vse govornike do zadnjega odvleli v zapor, dasi je vsak le malo časa govoril. Sodrugu Titusu se je posrečila govoriti najdalj predno ga je dobil policaj v roke. Titus je namreč vzel lastno in po nji zlezel na stroho bližnje nizke hiše ter potegnil lastno gorl, tako da policaj ni mogel za njim. Minilo je precej časa predno je dobil policaj drugo lastvo in dosegel govornika, kteri je grmel na strohi, ter ga aretiral. Na županov ukaz so obsodili 36 aretovaney po \$25 kazni. Ker pa niče nobeden plačati, morali so ostati v zaporu. Obravnava pri policijskem sodišču se bo najbrž ponovila, naker bodo socialisti apelirali na višje sodišče.

Socialisti so govorili na shodu o brezposelnosti delavstva v Seattle in zahtevali delo.

Pristavim naj še, da so socialisti v Spokane, Wash., ravnokar izvojevali svobodo govora na ulici.

Ivan Solar.

Svoje dni so svobode željni Amerisani zavrgli in povesali vse kerilje, essarje in ostale kronane buteljne — a danes? Trebošasti Taft, naš vojni tajnik in desna poutnica Rooseveltova se je vrjel pod nogo krvavoga mesarja na ruskam trom — earja Nikolaja in mu stiskal roko. Pemosni ameriški republikanci, povesite oči!

Delodajalci so vas za Božič vrgli na cesto, ko ste jim celo leto zgrinjali dobiček. Taka "božična darila" vam naklonijo kapitalisti.

Socialisti v parlamentih. Socializem dela lepe korake. Počasi toda uspešno narašča širon sveta socialistično gibanje zlasti na političnih poljih. V Evropi ima to gibanje že lepe uspehe. Skoro v vseh ustavnih državah se nahajajo v postavodajnih zbornicah tudi socialisti. Naslednje številke kažejo bralcem "Proletarca", koliko socialističnih zastopnikov imajo razne evropske države:

Table with 2 columns: Country and Number of representatives. Includes Austria, Argentina, Belgium, British Columbia, Denmark, etc.

Delavci spijo — toša tiranstvo ne spi

Socialisti! Pripravljajte se za volilno kampanjo. Izgubiti namemo nesl neva ne ure, kajti boj bude vroč.

Goldfield Consolidated Mines Company je vložila tožbo pri zveznem sodišču proti goldfieldski podružnici Western Federation of Miners. Kapitalisti navajajo v svoji obtožnici, da je ta rudarska unija: anarhistična in kriminalna organizacija, ktere glavni namen je "revolucija", dimamitiranje, izgredi" itd. ter kot taka ne sme eksistirati. Seveda, seveda, kapitalističnim banditom je vsaka delavska unija "zarotniška in kriminalna", zato ker jim stopa na prste. O kapitalistični repartiji jo dobro potuhtajo.

Laise Fuller, žena nekega advokata v Rochester, N. Y., je božični večer priredila domačo zabavo (party) na čast svojim dvem — mačkam. Povedala je prijateljem in prijateljicam, ktere so obendovale bogato obloženo mizo, krasno božično drevesce, dragocena darila in drugi nakli, kterege je nabavila Mrs. Fuller za svoji dve mački. Mački sta čepeli na svetli blazini in stregla jima je posebna strožnica. Tako poroča "Chicago Daily Socialist". Pameten človek, kaj ti rečeš? Koliko ljudi je stradalo na božični večer? Koliko revnih otrok je preželo — mejetem ko se polubizno kreature prirojajo luksusne "mačje gostije". Pfej! Kdo se ne zgraža!

"Reveni in smajo imeti otrok" Tako je izjavila Mrs. C. C. Crossman v nekem društvu v New Yorku. Ona pravi, da revne ženske storo zločin, ako rodijo otroke, ktere ne morejo preživeti. Če bi ta "žlovekoljubna" gospa videla samo malo dali od konice svojega nosu, govorila bi drugače. Zločin ni na strani revnih žensk, ktereih otroci trpe bedo, temveč na strani milijonarjev, velenesetarjev in kapitalistov, ki so nositelji današnjega sistema, kteri ustvarja reveže. Ali je revna mati kriva, da ji otrok umrje vsled gladi? Ali se ne peidela dovolj živo, ali niso skladišča polna življenjskih izdelkov, ktera bi lahko nasitila no stotine, na tisoče revnih otrok? Da, da, revni ljudje ne smajo imeti otrok — zato da imajo večjo ugodnost, več dobička otroci milijonarjev in bogatašev. Milijonar imej vse, proletarec pa nič. Če imaš kapital, delaj kar hočeš: oženi se, množi si družino, skrbi za bogat naraščaj — ako si reven, pa ne smeš. Vse po merilu tega prokletega profita! In tak sistem naj še podpirajo proletarci?! Dol s tem korumpiranim sistemom!

Socialisti v parlamentih.

Socializem dela lepe korake. Počasi toda uspešno narašča širon sveta socialistično gibanje zlasti na političnih poljih. V Evropi ima to gibanje že lepe uspehe. Skoro v vseh ustavnih državah se nahajajo v postavodajnih zbornicah tudi socialisti. Naslednje številke kažejo bralcem "Proletarca", koliko socialističnih zastopnikov imajo razne evropske države:

Table with 2 columns: Country and Number of representatives. Includes Austria, Argentina, Belgium, British Columbia, Denmark, etc.

Delavci spijo — toša tiranstvo ne spi

Socialisti! Pripravljajte se za volilno kampanjo. Izgubiti namemo nesl neva ne ure, kajti boj bude vroč.

Goldfield Consolidated Mines Company je vložila tožbo pri zveznem sodišču proti goldfieldski podružnici Western Federation of Miners. Kapitalisti navajajo v svoji obtožnici, da je ta rudarska unija: anarhistična in kriminalna organizacija, ktere glavni namen je "revolucija", dimamitiranje, izgredi" itd. ter kot taka ne sme eksistirati. Seveda, seveda, kapitalističnim banditom je vsaka delavska unija "zarotniška in kriminalna", zato ker jim stopa na prste. O kapitalistični repartiji jo dobro potuhtajo.

Laise Fuller, žena nekega advokata v Rochester, N. Y., je božični večer priredila domačo zabavo (party) na čast svojim dvem — mačkam. Povedala je prijateljem in prijateljicam, ktere so obendovale bogato obloženo mizo, krasno božično drevesce, dragocena darila in drugi nakli, kterege je nabavila Mrs. Fuller za svoji dve mački. Mački sta čepeli na svetli blazini in stregla jima je posebna strožnica. Tako poroča "Chicago Daily Socialist". Pameten človek, kaj ti rečeš? Koliko ljudi je stradalo na božični večer? Koliko revnih otrok je preželo — mejetem ko se polubizno kreature prirojajo luksusne "mačje gostije". Pfej! Kdo se ne zgraža!

"Reveni in smajo imeti otrok" Tako je izjavila Mrs. C. C. Crossman v nekem društvu v New Yorku. Ona pravi, da revne ženske storo zločin, ako rodijo otroke, ktere ne morejo preživeti. Če bi ta "žlovekoljubna" gospa videla samo malo dali od konice svojega nosu, govorila bi drugače. Zločin ni na strani revnih žensk, ktereih otroci trpe bedo, temveč na strani milijonarjev, velenesetarjev in kapitalistov, ki so nositelji današnjega sistema, kteri ustvarja reveže. Ali je revna mati kriva, da ji otrok umrje vsled gladi? Ali se ne peidela dovolj živo, ali niso skladišča polna življenjskih izdelkov, ktera bi lahko nasitila no stotine, na tisoče revnih otrok? Da, da, revni ljudje ne smajo imeti otrok — zato da imajo večjo ugodnost, več dobička otroci milijonarjev in bogatašev. Milijonar imej vse, proletarec pa nič. Če imaš kapital, delaj kar hočeš: oženi se, množi si družino, skrbi za bogat naraščaj — ako si reven, pa ne smeš. Vse po merilu tega prokletega profita! In tak sistem naj še podpirajo proletarci?! Dol s tem korumpiranim sistemom!

Za raznovrstne tiskovine,

kakor: pismeni papir in kuverte s firmo in naslovom, računске liste, vizitnice, business-karte, letake, plakate, trgovska vačila; dalje pamflete, knjižnice, društvena pravila, udniške knjižice, vstopnice za veselice, kuverte itd. se obrnite na

"Proletarca"

587 So. Centre Ave., Chicago, Ill.

Naročene tiskovine izdelujemo v unijski tiskarni in sicer točno, dobro in po zmernih cenah.

Preskrbimo tudi prevode iz angleškega, nemškega itd. v slovensčino in obratno.

Priporočamo se zlasti sodružnim socialističnim klubom in bratskim društvom pri S. N. P. J. v nabavo potrebnih tiskovin.

Sodruži k sodrugom!

GOSTILNA, dobro in vedno pre-

šimi pijačami, unijskimi smrkbljena z najboljšim prigrizkom.

Dvorane za društvene seje, svatbe, zabavne večere, veselice itd.

Priporočam se vsem v mnogobrojen obisk

Frank Mladič

587 So. Center Ave., Chicago, Ill.

GOSPODINJE POZOR

Najboljše, najfinije in okusnejše meso prodaja po najnižji ceni slovenski mesar

MIHA LACKOVIC 376 W. 18. Street Chicago

KAKO PRIDE VAŠ DENAR NAJVARNEJE V STARI KRAJ?

Če ga pošlete po Mohor Mladiču, 617 So. Center ave., Chicago, Illinois. On je v zvezi z g. Sakserjem v New Yorku in pošilja denar točno, varno in zanesljivo v stari kraj.

Mohor Mladič, 617 So. Center ave., Chicago, Ill.

I. STRAUB URAR 336 W. 18th St., Chicago, Ill.

Ima večje zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni. Obiščite ga!

M. Lacković in Fr. Smetko, 378 W. 18. Street Chicago

moderno opremljena slovenska trgovina z jestvinami (grocerija.)

Najboljši riž, kava, čaj, moka itd, sploh vsakovrstno domače in prekomorsko blago vedno sveže po najnižji ceni na prodaj.

Na zahtevo razvažamo blago tudi na dom, za kar nič ne računim.

Po PRISTNE KRANJSKE suhe klobase

Jos. Čežar-ju 387-17th St., Chicago, Ill.

Delavci, organizujte se v socialistične klube! V organizaciji je izobrazba in moč.

Stranka.

V ponedeljek dne 23. decembra t. l. se je vršila seja odbora jugoslovanske socialistične zveze v Ameriko. Sejo so poselili sodr. Barnes, gl. tajnik socialistične stranke za Ameriko in odbor jugoslovanske socialistične organizacije.

Sodr. Barnes je poročal o reorganizaciji socialistične stranke za Ameriko, ki se bode v smislu svojega poročila zaključila na prihodnjem glavnem zborovanju. Delate so se vdeležili skoro vsi članovi sodrugi in odobrvali nov organizacijski načrt.

Za sedaj pa prizna odbor odbora jugoslovanske socialistične zveze in se pridruži v smislu obstojnega statuta socialistični stran-

Jugoslovanska socialistična stranka v Chicagu vsbi sodrugi in sosednji delavci po raznih naseljih v Ameriki, da organizirajo socialistične klube, koder jih še manjka. V tem kratkem času —

— mesecih — so že zrasli štirje novi klubi, kar je lep dokaz, da delavski delavci v Ameriki vendar čutijo potrebo svoje politično-gospodarske organizacije, v kateri si podajajo roke delavci celotnega sveta. Bratje v delu ne zaustajajte! Organizirajte se! — Pet uradnih sodrugov lahko tvorijo klub, izmed katerih so dva — predsednik in tajnik-blagajnik — voliti v odbor. Pri lokalni zvezi imajo članov se po raznašajo in poljubnosti članov lahko izvoli običajno poln odbor. Vstanovitev novega kluba je takoj naznaniti gl. tajniku Jugoslovanske socialistične zveze, sodrugu John Petroviču, 718 W. 19th st., Chicago, Ill. nakar zveza preskrbi novi klub s potrebnimi navodili in sklopinami.

Na delo sodrugi, kajti resnični so dnovi! Bila se leto 1908 in v njem tudi volilna borba za predsednika. Ameriška socialistična stranka bo šla za svojega delavčnega kandidata z vso energijo v volilni boj. In v tem boju moramo sodelovati tudi mi.

Pod tem naslovom piše "Rdeči Prapor" v Ljubljani sledeče: "Vse meščanske stranke znajo činiti moč časopisja. Ker vedo, kakšen upliv imajo časniki dan-danes v politiki in v gospodarstvu in kako velikanski dobiček imajo same od časopisja za svoje politiko, kar pomeni toliko kakor za svoje kupčije in za svoje dobičkarstvo, ga tudi podpirajo na vse moč. Pogledati je treba, kaj so debeli so meščanski časniki, čeprav je kaj malo berila v njih, kajti največ prostora zavzemajo inserati, ki so indirektna podpora kapitalističnih podjetij. Tudi buržoazno in nazadnjaško časopisje se tudi drugič potov za pridobitev sredstev ne ženira. Kdo ne ve, kolikokrat so se nasprotniki rogali socialistom, kolikokrat so jih napadali in blatili, čes da pobirajo deneske za svoje politično in strokovno življenje! Socialistom se ne odpirajo kapitalistične blazine, delavci ninaj bogatih denarnih zavodov, zato je naravno, da zbirajo svoje vinarje in si tako vzdržujejo svoje organizacije in časopise.

All pa mislite, da delajo nasprotniki drugače? Klerikaleci, najbolj zagrizeni sovražniki vsake svobodne izobčevanja, vendar prav dobro vedo, da je časopisje moč. Klerikaleci imajo denarja na kupe in ga bodo imeli, dokler jim bo ljudstvo slabo verjelo. Oni imajo v svojih vrstah bogate škofe, bogate snovstane, bogate podjetnike in zaslužnike. Prav lahko bi si torej v lastni sredstvi vzdrževali mnogo časopisje, tem ložje, ker oglaširajo zanj na prižnici in v spovednici. Pa vendar jim to ne zadostja, temveč nabirajo še posebej denar za podporo svojega

časopisja. To opravlja takozvani "Plusverein", o katerem poroča jezuit Kolb sledeče:

"Uspehi nabiranja so povsem odvisni od gibčnosti podružnic. Danes imamo 320 podružnic. Če odda vsaka 1000 kron na leto, imamo 320.000 kron. V dvajsetih mesecih je nabralo društvo, ki pusti polovico dohodkov podružnicam, toliko, da je uredilo svoje društveno pisarno, izdalo 170.000 društvenih knjižic, 350.000 letakov, 370.000 mesečnih poročil, pokrilo stroške za agitacijske shode, 40.000 kron dalo za tiskovni biro, listoma "Vaterland" in "Reichspost" položilo po 71.000 kron na mizo in 60.000 kron vložilo v rezervni sklad."

Četudi so en del darovali bogatinji, se je vendar nabralo 300.000 kron med reveži.

Tako delajo klerikaleci, ki so bogati, za svoje časopisje. Pač je čas, da bi se tudi delavci spomnili, kako nujno potrebno je močno časopisje zanje in da bi začeli v tem oziru posnemati klerikaleci!"

Liberalne stranke na Kranjskem ni več. Ni se razšla, ni je kuga pomorila, njena zunanja organizacija še eksistira kakor prej, ampak njen liberalizem je definitivno pokopan. Lahko se še imenuje "napredno", "svobodno" ali kakor se hoče, toda to ostane le še ime brez vsebine in brez zmisla. Njen izvrševalni odbor je poslanec Hrbarju in dnu izrekel zahvalo in popolno zaupanje. Odkar je Hrbar v državnem zboru, se ni zgodilo nič tak izredno pomembnega, kar bi nalagalo izvrševalnemu odboru "narodno-napredne", razpravljati o zaupanju do svojega poslanca, izvenši njegov vstop v jugoslovanski klub s pismeno garancijo, da sprejme "krščansko-demokratsko" podlago in njegovo stališče napram nagodbi. Čemu je torej izvrševalni odbor brez vsake vidne potrebe izrekel zahvalo in zaupanje, je hotel ostentativno pokazati, da se strinja z njegovim "krščanskim demokratskim", torej da se odreka liberalizem. Glede nagodbenega vprašanja pa pač nihče ne ve natančno, čemu to, izvrševalni odbor zaupa in kaj hvali, kajti javnost do današnjega dneva sploh ne ve, kakšno stališče zavzema Hrbar v tej stvari. Njegov klub je sklenil glasovati proti nagodbi. Hrbar je molčal o tem sklepu, ko je stal pred svojimi volilci. Tavčar je trdil, ključ vse izroma in strele, da mora vsak Slovenec glasovati za nagodbo; Hrbar je molčal. Časopisje poroča, da Hrbarjeva jugoslovanska zveza kljub svojemu sklepu še ne ve, kako bo glasovala; Hrbar molči. Za ta molk mu pa izreka klub njegove stranke zaupanje. Otrci bi bili, ako bi nas to presenetilo. Ampak zapomni si je treba. Kajti kolikor koli so liberalci danes osahni, prišel bi zopet čas, ko bodo iskali pomoči pri socialističnih demokratih. Takrat se bo treba spomniti, da ni absolutno ničesar, kar bi moglo vzbuditi le trahlo simpatije za naše liberalce. Sami so uinili vse, prav vse, kar bi moglo vsaj izlase setkati kakšno vez med njimi in med socialisti. Skrupni gospodarskih interesov ni. Edino, kar bi bilo ostalo, bi bile skupne kulturne ideje. A tudi to so liberalci podrli. Doslej je bilo še mogoče misliti, da je Hrbar sam zahteval v "krščanski demokraciji", da je le sam hrvatskim popoln pismeno obljubil, da ne bo nikoli glasoval za svobodno šolo, za reformo zakona, za popolno svobodno vesti, kaj še ločitev cerkve od države. Sedaj mu je najvišja instanca njegove stranke demonstrativno izrekla zaupanje, tudi ona je torej zavrgla protiklerikalno kulturno delo in tako je jasno vse. Slovenski liberalizem je bil, a ni ga več. Hrbar ga je pokopal. Requiescat in pace!

— Predsedniku Rooseveltu se je slednjič vendarle zjasnilo: odklopljen je zvezine čete iz Goldfielda, Nev. Tozadnevni ukaz se izvrši 30. dec. in vojski se presela na svoja službena mesta.

Agitatoričen del.

Sodrugi, začnite že danes! Začnite takoj ob novem letu z agitacijo in nadaljujte je neumorno, tako da bo leto 1908 plodonosno in zmagonosno za slovenski proletarijat v Ameriki. Vsak sodrug bodi agitator. Pojdite med tovariše-delavce, dajte jim "Proletarec", priporočajte jim ga in pridobite jih za stranko in našim naročnikom.

Povejte tovarišem-delavcem, da je "Proletarec" edini slovenski delavski list v Ameriki, ki si je na svoj rdeči prapor zapisal besede: NE SUZNJEV, NE GOSPODARJEV! VSAK DELAVEC BODI SVOBODEN! DELAVEC BODI GOSPODAR SVOJEGA DELA! In to načelo bo zastopal "Proletarec" vedno, vedno!

Hajd sodrugi! Leto 1908 bo leto truda; leto dela; leto boja. Ne zaostanite! Pokažite, kaj zamore zaveden delavec storiti. Vsak vaš korak, vsako vaše delo v prid "Proletarca" bo poostrišlo naše orožje, bode nova klobuta kapitalizma in izkoriščevalcem.

Na delo v proletarske vrste! Na agitacijo! Začnite že danes!

Sledeče sodrugi zastopnike priporočamo delavcem, kateri so v njihovem obližju. Pooblašeni so pobirati naročimo in oglašje za "Proletarca" ter prodajati delnice za Jugoslovansko delavsko tiskovno družbo:

John Kravanja, Box 101, Glencoe, O.
Valentin Potisek, 1231 Main St., La Salle, Ill.
John Dejak, 1385 E. 39th St., N. E., Cleveland, O.
John Zigon, Box 140 Conemaugh, Pa.
Dominik Petrič, Louisville, Colo.

John Medved, Box 33, Cumberland, Wyo.

Nadalje priporočamo somišljenikom v dotičnih naseljih sledeče sodrugi agitatorje:

Frank Drmota, Box 96 Morgan, Pa.
Simon Kavčič, Virdan, Ill.
Frank Podboj, 759 Coloman ave., Johnstown, Pa.
Mike Žugelj, Box 202 Murray, Utah.

Sodrugi Frank Šavs, Oregon City, Oreg., je nabral \$5.50 naročnine.

Sodrugi Valentin Potisek, La Salle, Ill., takisto pošilja \$4.50 naročnine.

Listu v podporo je dal sodr. Joe Smith, Wheeling, W. Va., 20c.

Sodrugi Mihalj Kober v Chicagu daroval je 50c listu v podporo.

Veliki pekovski mojstri v Chicagu, ki lastujejo velike parne pekarnice, se upirajo mestni odredbi, ki doloca kruhno ceno in težo.

Ti pekovski veleobtrtniki so na sodišču izjavili po svojem zastopniku: "Hlebec kruha stane peka 4.34 centa, prodal se pa je trgovcem za 4c, torej z zgubo 0.34 c." Za pečt. bi rekel "Sl. Nar."

Kapitalisti-pekli, ki imajo pekarnice, v katerih dela po sto in še več pekovskih pomočnikov, so po izreku njih pravnega zastopnika dobrotniki ljudstva. Kruh prodajajo za zgubo, angelji ali dobri duhovi jim pa nosijo denar, da morejo kupovati lepe palače, drage avtomobile, krasne konje, dragulje za svoje boljše polovice itd. itd. Kdor to verjame, je zrel za blaznec!

Kolikor je nam znano, so ti pek-kapitalisti radi tega obogateli, ker so izemali pekovske pomočnike in ljudstvo; z divjo in nekorakno konkurenco pa vničili male pekovske mojstre. Ali ni morda res?

Podpisani naznanjam Hrvatim in Slovincem v Chicagu in okolici, da točim najboljša razaovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znanca in prijatelje, da se preprčate z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar, 316 W. 18th St., Chicago

— Več radikalcev v Washingtonu je posetilo ruskega konzula, barona Rosena, s peticijo, v kateri se ga prosi, da naj vpliva na ruskega carja, v svrhu oprostitve Nikolaja Čajkovskega in Katarine Breškoviške, ki sta kot "politična zločince" radi revolucije-narjega gibanja zaprta v Petrogradu. Katarina Breškoviška je prva ruska revolucionarica in nazvana "mati revolucije".

Profesor Ančikov, znani pisatelj v Petrogradu, je dobil osemnajset mesecev zapora radi protivladne propagande.

Vojni tajnik Taft potuje po Evropi; obiskuje kralje in carje in to na stroške ameriškega ljudstva. Ako hoče potovati ameriški delavec v Evropo, mora si sam plačati pot. Toda Taft in drugi taki delavniki, kateri so po nezavednosti ljudstva prišli do mastnih vladnih služb, se vozijo po svetu na stroške drugih. Delavci! Oh, kako lahko, lahko — vas vlečejo!

759 rudarjev umorjenih samo v enem mesecu. 2061 rudarjev umorjenih v enem letu! 22.840 rudarjev umorjenih v sedemdesetih letih! Tak je krvavi rekord kapitalizma. Delavci! Kako dolgo boste pristojalno hodili na morišča! Kako dolgo se boste pustili moriti!

Socializem je edina rešilna pot iz tega krivičnega sistema. Delavci, zgrinjajte se pod prapor socializma.

Pod socializmom ti ne bo treba reči zasluzni kolikor morem, temveč rekel boš zasluzim kolikor hočem.

Proletari, skrbite, da bo "Proletarec" prešel v sleherni proletarski kotiček.

SLOVENC! POZOR!
Pišite za cenik!

Slovenska naselbina v Ripley in Butler Co., Missothri, se množi dnevno!

Rojaki! Ali res nočete sedaj kupiti zemljišče, ko se še najboljša zemljišča poleg železnice po 10—15 dolarjev akter na prodaj?

Rojaki! Ali res nočete postati svobodni ameriški kmetje? Ali res radi poslušate žalostne glasove parnih piščalk v tvornicah in rudokopih?

Mi upamo, da ne! Slovenci čitajte državna poročila Zdr. drž., kaj je kmetijstvo v naši veliki republiki! Ali pazna, kdo kmeta v Zdr. drž., ki ima slabše čake?

Ogledite zemljišča v južnem Misouriju. Nikjer lepšega sadja, trti, hita kot v južnem Misouriju. To je gola resnica. Ako ne verjamete, priprčajte se!

Naznanjam tudi, da sem za stopnik za največje drevsnico na svetu in največjo trtnico v Ameriki.

Ako rabite semena za poljske in vrtno pridelke, obrnite se name. Blago najboljšje vrste, črna najnižja. Pišite na naslov:

FRANK GRAM, edini slov. zastopnik za zemljišča, semena, sadno drevje, trte itd. itd. 576 W. 21st St., Chicago, Ill.

Pišite za cenik.

FINE SMODKE, vedno sveže pivo, izborno vino in fino žganje se lobiv

GOSTILNI
J. J. Vodak & Sons
683 Loomis St., CHICAGO, ILLINOIS

Jugoslovanska vinarna!
Podpisani naznanjam Hrvatim in Slovincem v Chicagu in okolici, da točim najboljša razaovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znanca in prijatelje, da se preprčate z vsem spoštovanjem

Slavoljub Štajdohar, 316 W. 18th St., Chicago

Največja slavjanska trvdka bander, zastav društvenih kap, prekoramnic, regalij in drugih stvari za društva.

Pišite v slovenskem jeziku po moj 80 strani velik cenik, kterega pošlem zastonj.

Andro Simulič.
PEKARNA.
Fino pecivo vedno v zalogi.
11 E. 22nd St., Chicago.

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE.
Dr. R. Mielke, Medical Director.

Ako je človek bolan, takrat šele zamore ceniti veliko vrednost zdravja. Trdno zdravje je največja sreča za vsačga človeka, za bogatega, kakor tudi za revnega. Za bogatega, da zamore uživati življenje v vsaj razkošnosti, za revnega pa, da zamore preskrbeti vsakdanji kruh zase in svojo družino, ker brez tega ni življenja za njega.

Skrb za Vaše zdravje je Vaša največja dolžnost v življenju. Ako Vi dopustite, da Vaše zdravje polagoma hira, ter slediž popolnoma zapadete bolezni, s tem ne aktivirate samo Vaši lastni osebi, ker isto ne spada samo Vam, ampak tudi Vaši družini, Vašim prijateljem in Vaši domovini. Ako toraj zdravje zamarnost, ko imate priliko se ozdraviti; ni za Vas nobenega oprostena.

Vsi oni, kateri so trošili čas in denar za zdravila, a brez uspeha, naj takoj natančno oprejejo svojo bolezen našemu glavnemu zdravniku, kateri je gotovo že mnogo bolnikov z jednako boleznijo iznel v svojem zdravilju, kateri so dosegli zaželjeni uspeh ter popolnoma ozdravili.

Mi namreč pri nasipavanju in pripravljanju zdravil ne gledamo na to, če ista malo več stane, zama, da imajo po zaslužni pravi uspeh pri bolniku.

Pisana, katera vsaki dan prihajajo od bolnikov, kateri so že popolnoma obupali nad svojim zdravjem in kateri se danes veselo boljšega zdravja, kakor kdaj prej, dovolj jasno pričajo o tem. Čitajte nekaj tačih zahvalnih pism ter slušajte, kaj oni poročajo, kaj je on storil za nje, kateri so morla ravno na taki bolezni holovali, kakor Vi, kajti on zamote tudi za Vas storiti to, kar je na danes storil.

Cenjeni Collins M. I. I. Vaše pismo sem prejel, ter Vam pošilam svojo sliko, katero pridobite v časopise ter se Vam zahvaljujem za Vaša zdravila, katera so mi pomagala, kakor Vam je znano, da sem v 8 dnevih popolnoma ozdravil.

Se vam še enkrat zahvaljujem in vsakemu Vas priporočam Vaš hvalični

Martin Krivic, 812—6. St. Racine, Wis.

Directorju Collins N. Y. M. I. I. Vas prav lepo pozdravim in se zahvalim za ozdravljene moje bolezni, ker ven, da ni doktorja, kateri bi mogel človeka tako hitro ozdraviti, kakor Vi. Ko sem zdravila prejel ter jih pričel točno po Vašem predpisu rabiti, jih nisem še polovico porabil, pa sem bil popolnoma zdrav, kakor poprej.

Vas že enkrat zahvaljujem in vsakemu Vas priporočam Vaš hvalični

Josip Gulek, Box, 26 Broadhed, Colo.

PREMOG, DRVA in KOKS
PRODAJA
ALBERT DENMARK
Pisarna na voglu
Center Ave. in 18 ulica.
Prodaja konj i konjskih oprav.
Telefon: Canal 2248
Stanovanje 594 Center Ave., Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENC! POZOR!
SALOON
z modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčini in buteljkah in druge razaovrstne sijače ter unijske razode. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar
564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
zdravnik za notranje bolezni in ranoocelnik.
Izdavnikiška preiskava brezplačno—plačati je le Zdravila. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago, a. dne ure — od 10 do 12 pop. — od 7 do 9 večer. Člven Chicago živč. bolniki naj pijejo slovenski

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave Chicago.

Jože Sabath
advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.
Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill
Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košček Bratje
SALOON!
Dobro pivo, wiskey, likere, vino izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

TRI glavna in najboljša zdravila.
ZBOLJŠANE, LAKSATIVNE, KININ-KROGLJICE.

Ozdravijo prehlajenje v glavi v 12 urah. Prvi dan je treba použiti vsako uro eno krogeljico do desetih ur; potem pa trikrat na dan dva do tri dni. Za akutni glavobol je treba vzeti 4 krogeljice, pomaga v eni uri. Cena 25c.

HERMANEKOV BALZAM ZA KAŠELJ
je najboljši pripomoček proti kašlju, gripi, sušici prehlajenju in bolnemu vratu. Cena 25 in 50c.

HERMANEKOVO ELEKTRICNO OLJE
je najboljši pripomoček zoper bolečine v prsih in hrbtu, zobobolu, glavobolu, reumatizmu, uhubolu, spahnenju itd. Cena 25 in 50c. Izdeluje in prodaja

J. C. HERMANEK, lekarnar, 585 Center av
Cor. 18th Street, Chicago, Illinois.

Slovincem
in bratom Hrvatom se priporočam v poset mojega, dobro urejenega

SALOONA
kjer jim bo vedno postreženo z dobrimi pijačami, unijskimi smodkami itd. Imam tudi 'pool' ali igralno mizo.
FRANK HUDALE,
611 So. Center Ave., Chicago

Slovenska gostilna pri Franc Cechu.
Rojaki, kateri žele piti naravno, doma izdelano vino, naj se oglašajo pri meni. Potujočim rojakom dam stanovanje in hrano po nizki ceni. Točim vse PIJAJČE, ki spadajo k gostini. Priporočam se v obiten obisk. S poštoranjem FR. ČECH,

568 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE.
Dr. R. Mielke, Medical Director.

Ako ste bolni, pridite osebno ali nam pismeno naznanite Vašo bolezen in vse simptome. Mi pošilamo zdravila na vse kraje sveta, za katera se tu v Zedinjenih Državah plača po prejemu. Ako se pismo obrnete na nas, pišite v svojem materinem jeziku, ker mi imamo nad 24 izkušenih tolmačev in Correspondentov za vse Evropske jezike, tako zamorete odgovor in natančno preiskavo o Vaši bolezni dobiti v Vašem materinem jeziku.

Vaša pisma nastavljaite na slednji naslov:
The COLLINS N. Y. MEDICAL INSTITUTE.
140 West 34th Street,
Gradbe Ure od 10—5 v tednu in 10—1 ob nedeljah in praznikih.

PREMOG, DRVA in KOKS
PRODAJA
ALBERT DENMARK
Pisarna na voglu
Center Ave. in 18 ulica.
Prodaja konj i konjskih oprav.
Telefon: Canal 2248
Stanovanje 594 Center Ave., Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENC! POZOR!
SALOON
z modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčini in buteljkah in druge razaovrstne sijače ter unijske razode. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar
564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
zdravnik za notranje bolezni in ranoocelnik.
Izdavnikiška preiskava brezplačno—plačati je le Zdravila. 647 in 649 Blue Island Ave., Chicago, a. dne ure — od 10 do 12 pop. — od 7 do 9 večer. Člven Chicago živč. bolniki naj pijejo slovenski

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave Chicago.

Jože Sabath
advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.
Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill
Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košček Bratje
SALOON!
Dobro pivo, wiskey, likere, vino izvrstne smodke in prigrizek.
Oglasite se na Centri!

ker ima iste slovo, napojke, kakor on

1848.

Povest. Spisal J. Zavertnik.

(Konec.)

V.

Po noči so prišli dragonec na grad. Oskrbnik jih je dobro pogostil. Poveljniku je naročil, da naj se pred solnčnim vzhodom gredo iskat Kluneca, ki je vsprilo njega govoril veleizdajsko.

Gosta meglja je pokrivala ljubljansko barje, ko so dragonec odjezdili na Studence. Vodil jih je Umberto kot kačipot. Na Klunčevem domu so se spali, ko je poveljnik četa glasno potrkal z ročajem sablje po vratih.

Anka se je zbudila prva in hitela k oknu gledat, kaj pomeni ta zgodnji ropot.

V megleni svetlobi spozna vojaške uniforme in gole sablje. Kaj neki pomeni to?

Prestrašena začne klicati: "Oče! Oče!"

Sedaj se oglasi zunaj surov glas. "Odprite, če ne razbijamo vrata!"

Klunčev Jaka, katerega je tudi zbudila ta nevađni ropot, se je naglo oblekel površno in vzdel težko sekuro v roke in dejal: "Takoj odprem."

Čuli so se težki kmečki koraki po sobi in kmalu za tem je zaškripal tudi zapah. Večna vrata so se odprla na stečaj, na pragu se je pa prikazala orjaška postava Kluneca v škornjih, vibaštili hlačah z razgaljenimi prsi, drže težko sekuro v rokah. Umberto se je dozdaval ta trenutek najugodnejši, da se odstrani. Spodbodel je konja in odjezdil je proti gradu.

"Česar želite," je osorno vprašal Klunčev Jaka.

"Tebe — — — Ti veleizdajalec," je odgovoril poveljnik. "Imel boš na visleah, da izbijemo kmetom puntarske miši iz njih glav."

"Tu sem. Primité me. Ali svarim vsakogar, ki se drzne položiti na mene svojo roko."

"Zvežite tega kmečega upornika," je zankazal poveljnik.

Dragonec, ki so takoj ob prihodu razjahali konje, so po tem povelju vdrli z golimi sabljami v rokah proti veži.

"Teza kmečega psa vjamite živca," je kričal v ozadju poveljnik.

Sedaj je zablislila sekira v zraku in prvi dragonec se je zvrnil s preklano glavjo na tla. Klunčev Jaka je mahnil v drugo, toda dragonec se je udarec spretno izognil. Zadel je vrata z vso silo. Predno je izlrl sekuro, so se pa dragonec vrgli na njega, kot lovski psi na smrtno ranjenega medveda. Podrli so ga na tla in mu po hudem boju zvezali roki na hrbtno. Sedaj, ko se ni mogel več braniti, so ga suvali s čevlji v obraz. Privezali so ga h konju poveljnika in odjezdili proti gradu.

VI.

"Ha, ha," se je režal oskrbnik, ko so prignali Klunčevega Jaka zvezanega pred njega. "Ali si prišel v pest. Bičati te bom dal, predno te odženo v Ljubljano, kjer te tesar vislice pripravlja za tebe."

"Blagorodni gospod sram vas bodi, da zasramujete jetnika, ki si pomagati ne more," je odgovoril Jaka.

"Molči, kmečki pes," je zarohnel oskrbnik. Skočil je proti njemu in ga vdaril s pestjo po lice.

Jaka so se po vdarec izbulile oči, napel je vse svoje orjaške sile. Vrvice, s katero so mu zvezali roki je pretrgal kot tanko nit. Predno je kdo obraniti mogel, je udaril s pestjo oskrbnika s tako silo po glavi, da se je zvrnil liki mrtev na tla. V istem hipu je pa poveljnik od zadaj vdaril Jakata s sabljo po glavi, da mu je preklal črepinjo.

VII.

Ko je Anka videla, da ženo očeta na grad, je pohitela h Pongrčevemu Janezu. V kratkih besedah mu je razobložila vse. Janez ni dolgo premišljal. Zasedel je konja in jezdit od hiše do hi-

zgrudil vojak na tla. Vojaki so se mu pričeli smikati. Njih vrste so postale neredne. Že se je nagibala zmaga na stran kmetov. V tem usodnem trenutku pa naskočil konjica kmečko vojsko za hrbtno. Kmetom je začel padati pogum. Zastoj jih je Janez s svojim gronkim glasom rotil in spodbujal, naj ne odnehajo.

Kmetje so pričeli metati od sebe orožje in bežati.

Janez, spoznavši, da je ves trud zaman, se je vrgel v največje bojno gnečo. Udarec za udarec je delil, dasiravno je krvavel iz mnogih ran. Cel kup mrljav je že bil okoli njega. Nakrat prifrčel kroglja in ga zadene v prsi. Njegovi tovariši, ki so mu sledili v največje bojno gnečo, so sedaj obkolili njegovo truplo. Priznanaši niso nikomur in ne prosili milosti. Borili so se kot lvi, dokler ni zadnji izdihnil v boju za pravico in svobodo.

STAVKOKAZ.

Spisal Vaziljev.

Tvoji tovariši so v boju. In ti? Ti delaš!

Pravijo ti: Zavrženec, stavkokaz (skob). Ti se jsiž, ker te zmerjajo, vendar pa delaš pod varstvom policije.

Tvoj mojster ti prigovarja, o-stati mu zvest: ljudi, kateri so te žalili, pa vlačijo v sodišča, sodnik maščuje tebe, obsoja jih v jšbo.

Govore ti, da nisi breznačajan stavkokaz; pač te še hvalljo, da si značajan delavec, ki hoče delati.

Ti postaneš še ponosni na to ime; opiraš in sklicavaš se na svojo voljo in vsak vpliv odganjaš od sebe — kmalu pričneš v družbi s tvornikarjem kričati glasno o sili stavkovoje delavcev; ti smatraš svoje tovariše za sovražnike, tvornikarja pa imenjuješ dobrotnika (plača ti v dobi stavke za tvoje izdajalsko delo malo več); svoje postopanje smatraš za pametno.

Slepee, odpri svoje oči in glej! Moja naloga je, pomagati ti. Nečem te zmerjati; pridobiti te hočem za pametne in pravične ideje. Bodi tako prijazen in razmišljaj o tih vstajah.

Povedati ti moram grenke, ali preiskuj, če niso vse te grenke sama čista resnica. Dokazal ti bom, da si kratkoviden, da ne razmišljaš preko prihodnjega dne; da za denar izdaš in prodajaš svoje tovariše; da danes tvoj mojster s teboj ljubko kramlja, jutri te pa že prodaja; da si res izdajalec in sovražnik samega sebe; da te tvoj mojster in tovariši prezirajo, ko nastane mir.

Poslušaj: Ako si mlad ali star delavec, je vseeno, spoznal boš po kratkem preudarku, da je na stotisoče delavcev obsojenih ostati vse svoje žive dni revni delavci.

Ako si mlad, premisli, kaj te čaka na stara leta. Ako si star, potem se ozri na svoje preteklost, na svoje trudapolno delo.

Dandanes in dela delavce, da živi, ampak živi, da dela. Ako delavec dandanes nima "samostojne ekzistencije", potem je lahko prepričan, da tudi na stara leta ne bo imel nič.

Ako si star, nihče neče kupiti tvoje slabotne delavske moči, nihče te ne mara sprejeti v delo, in pričakuje te konec v bedi in revščini. Če si desetletja delal za enega in istega delodajalca, vseeno te bo na stara leta posadil na cesto. V tolažbo boš pa dobil morda lepo sprevčevalo.

"... Bil je udan in zvest delavec, mi ga pripravljamo!" Da, "pripravljamo ga!" Tokom svojega življenja, je pa bilo in revščino.

Revščina in beda v mladosti, beda tekem vsega življenja, revščina na stara leta. To je usoda delavca.

Ali ni tako? Odgovori odkritostno. Ali so delavci dandanes res dolžni veličanske kulture. Ne, ne, kultura je mačeha za delavce, za proletarce. Delavci trpe!

Zakaj? Pripoznavaj, če trdim, da so delavci sami zakrivilni nizke plače.

PROLETARCEM OB NOVEM LETU.

Vesoljni svet bratska bodi družina — ne hlapcev, ne gospodov! — kar zemlja ga, ustvari roka, vas vseh bodi lastnina.

Svoboda mesto okovov težkih! Tiranstvu slovo! Slovo bedi! Smrt sistemu, ki vas ropa inmetja in pravice človeških!

Naj padejo tirani, krvopije... Svet je vaš, — vladar ste vi — zmagoslavno sredi vaših trum prapor rdeči naj se vije!

Ivan Molek.

ker konkurirajo med seboj. Kedar delodajalec konkurirajo med seboj, tudi trpe... Tako je tudi pri delavcih. Deklar se delavci prisiljeni prodajati svojo delavno moč, kakor je dandanes v navadi, se boji vsak delavec, da bo vsled konkurence ostal brez dela, to je brez sredstev, ako bo zahteval visoko plačo. Vseled tega so plače nizke. Nizke plače pa pomenijo za ljudstvo slabo življenje: slaba stanovanja, duševno temo, mizerijo — — —

Tako je dandanes primoran vsakdo prodati svojo delavno moč za nizko ceno. Bogatstvo se množi v rokah malega števila posameznikov, ljudstvo je pa vedno na istem stališču: v revščini.

Če so dandanes delavci primorani delati za neveliko plačo (ali ti ne zvoni v ušesih vedno ošaben odgovor "gospodarjev"? Ako nisi zadovoljen s plačo, teščaj pojdi dalje. Nočem te. Dobim lahko delavce, ki bodo še ceneje dšlali itd.), tedaj so primorani tudi živeti v slabih življenjskih razmerah. Slabost, ne-moč delavcev jih zasleduje korak za korakom. Vse krivice, zasmrnavanja in šikane morajo delavci prenašati molče. Ti veš to!

In če si star... ti pravijo: pripravljamo te!

Ali žalostno je, da nam bodajnost obeta še slabše čase. Stevilo delavcev, siromakov se množi; otroci delavcev odrastejo in s vojmi ponudbami pomnože konkuriranje na delavskem trgu; poleg pa tehnika dan za dnevom pomnožuje popolnejše stroje, znižuje pa potrebo človeških delavcev moči. Razmišljaj o tem, ali hočeš vse te pojave prezreti topot?

Lažjivo so vsaki ljudje, ki trdijo, da ni vsega dosti za vse ljudi na svetu, da je nemogoče zboljšati bedni položaj delavcev. Bogatstva naraščajo, nečoga mod delavci je pa kriva, da delavci niso deležni tega bogatstva.

Se enkrat: Ali hočeš res topo živeti, tje v en dan in pomagati, da delavci ne pridejo do veljavne? Ne, ti si vendar človek, ki ima možgane, da lahko misli!

Konkurencija med delavci mora pasti, to pa lahko proučimo! le slova delavcev.

Složni delavci lahko zvišajo svoje plače, zboljšajo lahko svoje življenjske razmere in odstranijo šikane delodajalcev.

Složen nastop!... No, sldaj pridejo plačodajalci, kupci delavne moči, podjetniki in složno pobijajo složne delavce.

In na česar špekulirajo delodajalci v takim boju? Na neslogo delavcev in pa... da bodo delavce sestradali. Tisoče in tisoče delavcev je danes od podjetnikov odvsnih; vsled kakšnih razmer, to se je že prje povedalo.

Podjetniki pa brez delavcev tudi ne morejo ekzistirati. Resnica je, če so delavci složni, tudi zmagajo; podjetniki se morajo ukloniti.

In če podjetniki odnehajo, to si zapomni, niso še nič izgubili. Boljše življenjske razmere še niso nikdar škodovale industriji. Boljše plače delavcev pomnože tudi potrebinsko delavcev, so korigirano za industrijo. Z no besedo: Več se izdela in več lupi!

Le kratkovidnost delodajalcev je nerazumljiva. Na zahteve delavcev odgovore ošabno: "Mi ne dovolimo nič!" Delavce se prisilijo da boja; delavci ustavijo delo pod stariimi pogoji. Drugi delavci pa zbirajo sredstva za boj in delavci pomagajo... Delodajalci

skušajo z najpodležjimi sredstvi upreči delavce v stari suženjski jama... Ali je to mogoče, če so vsi delavci složni! To je nemogoče!

No, sedaj pa ti "stavkokaz" stopiš na plano! Ti napadeš svoje tovariše za hrbtno. Ti prečiš s svojim podlim postopanjem vničiti ves trud, vsz doprinešene žrtve. Ali sodaj razumeš, kakšno ulogo igraš?

Slepee, odpri svoje oči in glej! Ti pomagáš delodajalcn, svoje tovariše pa potiskaš v sužnost; sramotiš svoj lasten razred.

Premisli in stopi skesan v vrste svojih tovarišev ali — nosi za vedno na svojem čelu ime Judeža Iskarijota. Tvoji otroci naj te pa kolnejo!

V poljskih šumah.

Zgodovinski dogodek. Napisal Ernest Eberhater. Poslovenil Jože Logačan.

Nasha povest se pričinja v velikih poljskih šumah, sredi malega miroda, takozvanih Kurpov.

To junaško plemo živi v okoliših Ostrolenke in Lomice. Svoje čuvdo ime je pa podedovalo po svojih čevljih, ki so delani iz bičevja.

Glavna oseba v povesti je bojeviti švedski kralj Karol XII, ki je vladal od 1697 do 1718 in katerega so nazivali človeško šibo.

V vojni proti ruskem carju, Petru Velikemu in njegovim zavznikom je bil v bitki pri Pultavi leta 1709 popolnoma poražen. Bežal je v Turčijo, da bi sultana nahujal proti Rusiji.

Medtem ko je bival v Turčiji, so Rusi opustili švedsko Pomorje. Obledaj so tudi Štetin, ki je po pogodbi postal last Prusije.

Nakrat se je Karol XII. vrnil iz Turčije in zahteval Štetin za švedsko. Ker ni šlo zlepa, je napovedal vojno pruskemu kralju Frideriku Viljemu I.

Leopold pl. Dessau je zasedel otok Rigen, Karol XII. je pa poglal na Švedsko.

Kralj je bežal in je pred utrdbami trdnjave Friderichshall poginil žalostno.

Po ti kratki zgodovinski sliki, se le pričnemo s povestjo, ki se je dovršila v poljskih šumah in katero omenja tudi Poljak Woycziki v svojem zgodovinskem Kurpkih. — — —

Nekega jutra je korakal gozdar skozi šumo Mazovije. Veličanstven mir je vladal vespovsed.

Nakrat je udaril na ubo gozdarja glas bobna in vojaške trobente. Bil je Karol XII, ki je s svojimi četami upadel v Mazovijo.

"Ti rdeči vrage so vtaknili svoje nosove tudi v naše mirne šume," je godrnjal gozdar sam med seboj. "Gorje jim, če zapalijo naše kočje. Treba je, da obvestim svoje rojake in gospodo v gradu."

Kakor srna je hitel skozi šumo. Kmalu je bil v gradiču, v katerem je stanovala vdova vojvode pl. Rave.

Gradič je bil zgrajen iz lesa. Sobe so pa bile okusno in krasno opremljene.

Okoli gradiča se je razprostiral lep vrt. Predno njega so pa vodili senčnati hodniki proti gradiču.

Vojvodinja je sedela v sobi in se bavila z vezanjem nogavice. Pri vratih je pa stal njen dvornik Telemški.

Tedaj vstopi več plemičev s sobo. Med njimi je bil tudi gozdar.

Karol XII. je s 7000 tisoč vojakov udri v šume Mazovije. Komaj je prekorajil par milj, ga je že ustavil Kurp.

"Česar hoče ta človek?" je vprašal Karol svoje spremstvo.

Kurp je snel klobuk z glave, ki je bil okrašen z rdečim trakom in dejal:

"Naši so me poslali, naj ti povem, da ti dovolimo prehod skozi naše šume, nako sprejmeš naše pogoje. V nasprotnem slučaju te bomo pa zavrnili, magari če tudi tebe kri."

Ko so kralju pretolmačili besede, se je zasmejal na glas in rekel:

"Ha! Mar mi bodo ljudje v čevljih iz bičevja zapovedovali? Proč, iz prod oči! Povej tovarišem, da se bodemo grolj ob požaru vaših koč, kajti dnovi so hladni!"

Kurp je srepo pogledal v kralja in hitro odšel.

Polk švedskih pešcev, ki je marširal kot predstraža, je nakrat obsula toča krogelj od vseh strani.

Švedi so se ustavili. Karol je postal nemiren in zapovedal je:

"Napreji!" Z hurakli so švedi nasločili skritega sovražnika. Ali vsled odve potli se nimerajo razviti.

Prvi epajo na tla, kot žito pod srpom ženjice.

Tisoletni hrasti se tresejo vsled grmenja pušk, topov in bojneza krika.

Medved prestražen beži iz brloga, divji vol tresse grivo, s svojimi žarečimi očmi gleda divje okoli sebe, iz gobca se mu cedilne po bradi, potem pa plane v goščo, jo topta z nogami, da se pokanje vejevja sliši dalč naokrog.

Vsled nepričakovane opora skoči kralj raz konja in naskoči prvo zasodo, katero po hudem boju vzame.

Kurpi se takoj razprše na vse strani in zbero za drugo zasodo, od okder zopet pošiljajo smrtonosne kroglje v švedske vrste. Kralj vodi sam svoje najboljšje čete v boj. Vse zaman. Kurpi se ne umaknejo.

Nakrat se začuje za hrbtno švedov bojni krik.

"Obkoljeni smo," so klicali Švedi. Telemški s konjico napade topništvo, katero požene v beg.

Konjica hiti na pomoč. Ali tudi to zapode junaški Kurpi in begi. Švedi se bore kot lvi. Zaman! Padajo kot trava pod koso.

Kralj zajaha konja in se vrče v največje bojno gnečo. Sedaj pade konj, z njim pa tudi kralj.

Švedi so poraženi na vsi črti. Zmagonosen krik Kurpov se razlega po šumi in gost dim obdaja pridobljeno postojanko.

Sedaj prihaja sel in sporoči vojvodinji, da se je 1000 švedov utaborilo na pokopališču v Ostrolenki, da se njih četa še vedno množe.

Vojvodinja je pustila Telemškega z majhnim krdom konjice na bojišču, z drugimi četami je pa hitela v Ostrolenko.

prisel. Zapazil ga je gozdar. Udri je za njim, zgrabil ga s svojo močno roko in ga prignal pred vojvodinjo.

"Milostljiva gospa," je zaklicel gozdar. "Ujel sem Šveda. Mislim, da je kak poveljnik."

Vojvodinja je sprejela polkovnika tako prijazno, da se je gozdar kar čutil, ker ga je obdelal s pestjo precej dobro.

"Gospod polkovnik", je dejala vojvodinja, "obznanjem. Vojna sreča je opoteča. To je skusil danes jutro tudi vaš kralj."

"Kako," je vprašal polkovnik, "moj nepremagljivi kralj?"

"Je bil poražen danes v jutro," je rekla vojvodinja in pokazala na pet švedskih zastav. "Gospod polkovnik, spustila vas bom. Povejte, kam hočete?"

"Deliti hočem usodo kralja. Kje je kralj?"

"Tam," in vojvodinja je pokazala proti nebu.

Rehbinder je dal roki na lice, da bi vojvodinja ne videla, da plaka.

Temu krvavemu dnevu je sledila temna noč. Karol XII, o katerem so mislili, da je mrtev, je blodi po poljskih šumah. Spremljeval ga je zvest oproda, rodom Madžar.

"Slah dan," je godrnjal Madžar in kled v svojem maternem jeziku.

Karol je prišel na majhen prostor, ki je bil obiščen dreva. Vzdel je klobuk z glave in opazoval samokreso za pasom. Mahnil je z roko v smeri, kjer se je oddalč prikazovala mala lučica.

"Ta luč gori v kmečki koči," je dejal Madžar.

Karol je povedal svojemu oprodju, da noče iti sam v kočjo, pač pa zeli kaj jesti.

Madžar je odšel. Kmalu je prišel do kočje in vstopil pogumno. Zaprošil je gospodinjo, ki se je sukala v kuhinji okoli ognjišča, za tovariša, ki ga čeka v šumi, kaj jesti.

"Le pridite," se je začel debel glas, na pragu se je pa pokazala orjaška postava gozdarja.

Madžar se je obrnil in hitel po kralja.

"Dolgo čakamo goste," je spregovoril gozdar.

"Morda je daleč," je odgovoril Stanislav, kjer je pustil svojega tovariša.

"Videl sem vojaka, da je šel proti Vražjemu griču," je spregovoril Jasko.

"Sveta mati božja," je dejala Marjeta. "Ne bo se vrnil živ. Sedaj je ura za duhove."

"No boj se duhov v koči," je odgovoril Stanislav. "Tukaj so brezmočni."

Marjeta je zopet stopila k ognjišču.

Zunaj je nekaj zaškripalo. Marjeta se je ustrašila, Jasko njen sin je plaho zrl okoli sebe; Stanislav je pa vstal in odpril vrata.

Madžar je vstopil — za njim pa Karol XII.

"Večerja je pripravljena," je dejal Stanislav. "Dolgo smo vam čakali."

(Dalje prih.)

Dalje prih.)